

Maketa Kaptola — d.e.

STALNI POSTAV MUZEJA GRADA ZAGREBA

»Občina slavni Kaptolom zagrebački«

Veličanstveni postav Muzeja Grada Zagreba već je u prvih desetak dana koliko je otvoren, privukao velik broj posjetitelja. »Izvršno«, »prekrasno«, »neočekivano« — jednodušne su ocjene koje oslušujemo prolazeći muzejskim dvoranama sa Željkom Kolveshi, jednom od autorica izložbe.

Kako ćemo iz broja u broj prikazivati djeliće iz života Zagreba, ovaj put počinjemo s temom »Občina slavni Kaptolom zagrebački«.

Omanjom prostorijom dominira maketa Kaptola napravljena po katastarskoj izmjeri grada koja datira iz 1862.—1864. godine. Poput pogleda s neba, pred nama se prostire naselje Kaptol s uličicama, trgovima, kanoničkim domovima... osnovni je to oblik srednjovjekovnog naselja zatvorenog sjevernim i južnim vratima. U središtu, uz stolnu crkvu Katedralu utvrđenu zidinama, širi se trg i glavna ulica koja vodi na sjever. Duž ulice podignute su kanoničke kurije — domovi kanonika, žitelja Kaptola. Franjevački samostan na maketi pokazuje svoj originalni, rijetko viđen oblik, jer, znamo da je baš kao i Katedrala prošao fazu neogotičke obnove krajem 19. stoljeća.

Kanonici, stanovnici Kaptola, svoje domove — kanoničke kurije — podižu niz glavnu ulicu i na trgu pred Stolnicom. Podaci i povijesni dokumenti ukazuju na prvotnu gradnju drvenih kuća. Isti izvori govore i o čestim velikim požarima što kasnije rezultira zidanom gradnjom, da bi potkraj 17. stoljeća došlo do građevnog zamaha koji se nastavlja i u prvoj polovici idućeg stoljeća. Tako se cjelovito formira barokna gradnja niza kurija zvanih Dvori plemeni.

Na mjestu današnjeg pozlaćenog kipa Blažene djevice Marije, podignuta je kaptolska vijećnica u kojoj su kanonici donosili najvažnije odluke.

Unutar katedralne utvrde na maketi vidimo zgradu koju je 1692. godine dao sagraditi biskup Aleksandar Ignacije Mikulić. Prva je to biblioteka u Hrvata poznatija pod imenom »Metropolitana«. Razvojem grada i urbanizma, godine 1906. biblioteka i središnja kula bivaju srušeni.

Zanimljivo je spomenuti da je biskup Mikulić, kao ljubitelj knjige, dvije godine prije gradnje biblioteke u Zagreb pozvao Pavla Rittera Vitezovića, koji otvara prvu tiskaru u gradu, na mjestu današnje zgrade Sabora.

U povijesti je zapisano da je 1694. godine ta zgrada odlukom Sabora postala tiskarom, a Vitezović postaje prvim tiskarom Kraljevstva. Recimo i to da je Vitezović zgradu kupio i opremio svojim sredstvima. Znači, Zagreb je zadnjih desetljeća 17. stoljeća, gotovo u isto vrijeme dobio prvu tiskaru i prvu, bogato opremljenu biblioteku.

● ... Na zapadnoj strani Kaptola, planski je već u 15. stoljeću osnovan Dolac, naselje građana koje se širilo i ulicom Potok ispod južnog kaptolskog zida...

Kaptolska vijećnica — d.e.

Kustosica Željka Kolveshi i naša novinarka ispred portreta kanonika Martina Maruncija

Na zapadnoj strani Kaptola planski je, već u 15. stoljeću, osnovan Dolac, naselje građana koje se širilo i ulicom Potok ispod južnog kaptolskog zida. Živjeli su tu većinom obrtnici, koji su — čitamo u legendi o Kaptolu — u svojim skromnim kućama — hisa purgarszka — za potrebe kanonika otvarali radionice ili dućane mješovitom robom. Pojedini dućanima vlasnik je bila općina Szlavnoga Kaptoloma Zagrebeckog. Čak su pod tim nazivom otvarani dućani. Primjer su mesnica na Potoku br. 4 i stara ljekarna na Dolcu, obje otvorene 1788. godine.

Prema zanimljivom izlaganju naše voditeljice Željke Kolveshi, župnu crkvu sv. Marije na Dolcu pohodili su i vjernici iz okolice, osobito od 1790. do 1803., u vrijeme njezina župnika Adama Alojza Baričevića koji je za njih dao otvoriti novi ulaz sa zapadne strane. Baričević je pjevanjem na hrvatskom jeziku slavio Božić. Njegova kuća na Dolcu i župni dvor nosile su naziv »hisa plemenita«.

Južni dio Opatovine i naselje Dolac srušeni su poslije 1925. godine, da bi ih tri godine kasnije zamijenila središnja

gradska tržnica s imenom negdašnjeg naselja Dolac.

I južni kaptolski zid sačuvan je samo u imenu ulice Pod zidom.

Razlog rušenju starih zdanja nalazimo u spajanju Gradeca i Kaptola 1850. godine. Protekom godina i desetljeća, polako nestaju barijere između svjetovnog i crkvenoga Zagreba. Vrijeme je to u koje punim životom funkcionira i Donji grad.

U maloj dvorani Muzeja Grada Zagreba, neiscrpna je priča o Kaptolu i njegovim stanovnicima. Samo ovdje, posjetitelj bi mogao ostati satima, u mislima lutajući duhovnim gradom kome su pečat dali kaoninici, baveći se raznolikim zanimanjima.

Divimo se uljanom portretu na zidu iz 1848. godine koji prikazuje kanonika Martina Maruncija, profesora matematike i fizike, prvog ravnatelja realne gimnazije.

Fascinantno povezana priča o gradu i njegovim ljudima jest i osnova cijelog stalnog postava zagrebačkoga gradskoga muzeja.

Tu je i grupni portret svećenika Zagrebačke nadbiskupije iz 1862. godine. Radi se o toniranoj fotografiji na kojoj prepoznajemo Ivana Krstitelja Tkalcica, jednog od budućih najpoznatijih proučavatelja Zagreba, te Franju Račkoga.

U istoj dvorani smještena je i najstarija snimka katastarske izmjere po kojoj je ing. arh. Vladimir Milić sa suradnicima u mjerilu 1:150 načinio maketu Kaptola.

Izložena je fotografija i najstarije biblioteke i Kaptolske vijećnice, te kameni grb biskupa Mikulića znamenitog graditelja biblioteke koji je krasio njegovu kuriju na Kaptolu 3.

A kao svjedočanstvo o davnašnjem naselju Dolac i njegovu građanskome porijeklu, autori izložbe postavili su originalna vrata kaptolske ljekarne iz 14. stoljeća smještene na uglu Opatovine 7 i Dolca 7., koja se zvala »Ljekarna Svetoj Mariji«. Vlasnikom ljekarne bila je Općina Kaptol koja ju je davala u namam. Sve to možete pročitati na izložku, a na zidu do njega fotografije su ljekarne i njegova vlasnika Gracijana Mihica sa suprugom koji su ljekarnu vodili od 1852. godine.

Sve rečeno tek je dio bogatstva više od 2000 izložaka, svjedočanstava o negdašnjem Zagrebu, o čemu ćemo pisati u narednim brojevima.

U idućem broju dvorana štovanja Blažene Djevice Marije.

Koraljka Eterović